

su pravo na zdravlje, na obrazovanje i na održavanje – danas počiva osnovni faktor ustavne nelegitimnosti u našim porecima. Odsustvo garancija je skoro potpuno u međunarodnom pravu. Izuzimajući rijetke izuzetke, među kojima je Međunarodni krivični sud za krivična djela protiv čovječnosti, koji nema nadležnost nad najjačim državama, međunarodni poredak je skoro u potpunosti lišen institucija garancije: u toj mjeri da globalizaciju na pravnom nivou možemo identifikovati sa supstancijalnom prazninom u globalnoj javnoj sferi koja je već naznačena, tj. sa odsustvom garancija koje su na nivou osnovnih prava proklamovanih mnogim deklaracijama i međunarodnim konvencijama.

Ali su i na državnom nivou savremene demokratije nedovršene, usled nedostatka garancija mnogih prava koja su ustanovljena u njihovim tvrdim ustavima. Čak se i za prava na slobodu klasične primarne garancije zabrane koje im odgovaraju i sekundarne garancije krivične sankcije za njihovo kršenje i poništavanje normi koje su sa njima u suprotnosti, pokazuju u velikoj mjeri beskorisne u pogledu zaštite prava od starih i novih kršenja od strane ne samo političkih vlasti već i od privatnih ekonomskih moći. Otuda i neophodnost novog liberalnog konstitucionalizma u oblasti privatnog prava, a ne samo javnog, koji bi bio u stanju da postavi granice tržištu informacija i komunikacija. Isto se može reći i za politička prava, koja mogu biti poništena tamo gdje poredak ne raspolaže s efikasnim garancijama od usvojenih izbornih modela, od koncentracije medija i od povreda predstavništva od strane plebiscitarnih derivata i od konflikta interesa.

No, najveći je problem današnjice nedostak, koji postoji u mnogim porecima, primarnih garancija mnogih socijalnih prava i izostanak pravnih tehnika koje bi bile u stanju da ograničenjem javnih vlasti uvedu ove garancije. U mnogim slučajevima nedostaju čak i garantističke tehnike koje bi bile u stanju da spriječe razgradnju – koja je na djelu u Italiji, i, pokazali smo ranije, u mnogim drugim državama – mnogih postojećih socijalnih garancija. Argumet koji se uobičajeno daje kao podrška nedostatku ili neefikasnosti takvih garancija jeste njihova ekonomska cijena. Radi se o faličnom argumentu, koji, kao što sam više puta primjetio, mora biti odbijen. Društveni troškovi u oblasti zdravstva, obrazovanja i zaposlenosti su istovremeno troškovi koji su ekonomski najproduktivniji, s obzirom na to da od njih zavise očuvanje i razvoj kako kolektivne tako i individualne produktivnosti. Dokaz za to je veće bogatstvo država u kojima se, kao što je to slučaj u Evropi, razvila socijalna država, u odnosu na siromašne zemlje u kojima ne postoji očuvanje i poštovanje prema njihovoj sopstvenoj prošlosti. Ali je dokaz i sama ekonomska recesija u našim zemljama, izazvana smanjenjima javne potrošnje i redukcijom zaposlenosti koje su preduzete, u suprotnosti s učenjima Džona Majnarda Kejnza, kako bi se suočili sa ekonomskom krizom. S druge strane, u savremenim društvima je preživljavanje sve manje prirodna činjenica, a sve više je društvena činjenica, zavisna od integracije pojedinca u tkivo ekonomskih i društvenih odnosa. Za razliku od primitivnih društava, u kojima je preživljavanje garantovano direktnim odnosom s prirodom, u kapitalističkom društvu, više nego ikada u savremenoj globalizovanoj ekonomiji, pokvario se odnos između preživljavanja i okupacije o kojem je teoretisao Lok (Locke) u osvit modernog doba. Danas, kako pokazuju migratorna kretanja i rast nezaposlenosti mladih, nije dovoljna volja da se radi kako bi se ostvarila zaposlenost. Otuda i stupulacije, u savremenim ustavima, o socijalnim pravima na preživljavanje, a stoga i na vitalne prestacije, kao dodatak negativnom pravu na život koje štiti od povreda. One se pojavljuju kao osnovne klauzule ugovora o suživotu.

Iz ove se perspektive danas zahtjeva, kao dodatak garancijama socijalnih prava na zdravlje i obrazovanje, i garancija minimalnog socijalnog prihoda ex lege, koji nije samo nužan za preživljavanje u slučaju nezaposlenosti već i za jačanje ugovorne autonomije radnika. I ne